

עין משפט
גזר מצוה

נא:

הבא מי ידע דמחיל. ובפ' הכותב (כמונת דף פד. ושם ד"ה וסגרי) דפסיק רב אס מתה אינו יורשה ופריך וסגר רב תנאו קיים והאמר רב יש לו עליו אונאה התם נמי לא ידע שממות אשמו קודם שימות וא"ת צפ' אע"פ (שם דף נ. ושם) דפריך טעמא דצכתב הא על פה אינה יכולה למחול לכתובה והא סגר ר' יהודה דצממונ תנאו קיים ולישני דכתובה לא ידע דמחלה דאימור היא תמות קודם וי"ל דהתם פריך לשמואל דלא מפליג א"נ פריך לגזיי דאמר צסמונ מחוורתא רב דאמר כר"מ א"נ כיון דקלה בעיניו להוליאה ידעה ומחלה: **אבל הבא מי יימר דקעקר**. ובפ"ק דמכות (דף ג: ושם ד"ה ושמואל) דפריך לשמואל מאונאה לשביעת התם צביעית נמי לא ידע דקעקר דאימר יפרע לו קודם צביעית:

על מנת שאין בו. פי' רש"י אני מצביעת שאין צו אונאה ויש צו אונאה והיו גס מקם טעות וקשה דצפ"ק דמכות (שם) מדמהו לעל מנת שלא תשמטוהו צביעית דמשמטוהו צביעית והתם לא שייך האי טעמא אלא הוי טעמא שאין לו כח להתנות שלא תחול צביעית על המלוה וי"ל דלא מדמי אלא כי היכי דגזי אונאה יש חילוק צין לשון שאין עליו לשאין צו ה"נ גבי צביעית יש חילוק צין לשון זה ללשון זה ורצינו שמואל מפרש דע"מ שאין צו אונאה משמע על מנת שלא יחול איסור דלא תגוי על המקם וע"כ הוא חל והשפא הוי ממש דומיא דצביעית:

הנושא ונותן באמנה. פי' רש"י שמאמינו שימכרנו כמו שיוכל אין לו עליו אונאה והריות וההפסק למשלחו וקשה דאין שייך לשון אונאה על זה ועוד אי שלית לא קבל עליו אחריות פשיטא שהריות וההפסק למשלח ואי קבל השליח עליו אחריות וההפסק א"כ יש לו עליו

אונאה וגראה דנושא ונותן צאמנה היינו שמאמינו בכמה קנה ונותן לו כך ויותר מעט והשתא שייך שפיר אין עליו אונאה:

במה דברים אמורים בסתם. ר"ח פסק כרצ דהלכתא כרצ באיסורי^(ט) תימא דהא לא פליגי אס מותר לעשות כן אלא פליגי אס חייב להחזיר האונאה והלכה כשמואל צדיני ובצאילתות דרב אחאי פרשת צבר סני"ג פוסק כרצ משום דהן צרייתא קאי כוותיה דמפליג צין סתם למפרש ואחיא לדידיה שפיר כר' יהודה אצל לשמואל לא מתוקמא לא כר"מ ולא כרבי יהודה וריצ"ן פי' דלשמואל הכי פירושא דצרייתא דצ"א צסתם פי' שלא אמר ע"מ אצל מפרש ע"מ שאין לך עלי אונאה נעשה כאומר יודע אני שאינו שזה כו' ואחיא כרבי יהודה אי נמי וי"ל אורחא דמילתא

נקט דאותו שאמר ע"מ שאין לך עלי אונאה רגיל לומר ^(ט)איני יודע שאינו שזה כו' אע"פ שאינו יודע אס אמר אמת ואחיא אפילו כר"מ דלא ידע דקעקר: **לא יחשב את הרע באמנה**. פי' רש"י שנותן לו את הרע ומאמין לו כשימכרנו צחנות כמו שיוכל שישלם לו את היפה צשזה כמו ששזה עכשיו למכרו מיד וממתין לו מעות היפה עד שימכור הרע בצציל שטורה לו למכור הרע צחנות צמעט מעט וחזו רבי^(ט) וקשה דצפ' אחיזה נשך (לקמן דף סה.) ה"ל לאחויי ולא הכא ותו דצמוספא^(פ"ג) מתינא לגבי אונאה ועוד שכבר נתן לו שכרו משמע שמקודם צבר היה לו שכרו וגראה כפי' ר"ח שקנה י' דצרים צי' דינריס ה' היפין שזה כל אחד דינר וחאי וחמשה הרעים אינן שוים כל אחד כ"א חצי דינר וזה א"ל אני מאמינך כמה נתת עליהם ואתן לך מעט יותר להרויח לא יחשב לו הרע דינר דינר כמו שקנה והיפה דינר וחאי כמו ששזה שהרי לא נתן לו על הרע דינר אלא בצציל שגס היפיס נתן לו צדינר דינר והוי אונאה אלא אז זה זה צאמנה פירוש אס ימכרס כולם יחד יחשב כולם דינר דינר אז זה זה צשוים אס ימכור רעים לצדס יחשב כל אחד ואחד צחצי דינר ואס ימכור יפיס לצדס יחשב כל אחד צדינר וחאי וגס יחשב שצר כתף כו' שצר עצמו אינו נוטל שכבר נתן לו שכרו פי' המוכר הראשון שקנאס תחלה ממונו:

איסר לדינר. וא"ת והאמר רבא (לקמן דף נ:.) כל דצר צצמדה וצצמנין ושצמשקל אפי' פחות מכדי אונאה חוזר וי"ל דהכא צצורת מטבע נתנו ולא צצורת משקל: ^(ט)**ישני פונדיונים** לדינר. והא דלא אמר מעה לדינר משום דרבי יהודה נקט פונדיון קאמר איהו שני פונדיונים וא"ת תקשה לרצ דאמר שחות מקח שנינו ולא שחות מעות דהכא לר' שמעון אס מכר סלע שזה כ' מעות צכ"ד הוי אונאה והיינו שזה ה' צו' דהוי לרצ ציטול מקח וצגמ' מוקי מתני' דלעיל כר' שמעון ואפי' לשמואל דאמר שחות מעות שנינו תקשה דצשמות מקח מודה דהוי נמי אונאה והי"ק צ' פונדיונות לדינר הוי אונאה אצל צ' פונדיונות פחות פרוטה הוי מחילה אע"ג דלכתי הוי שחות מקח וי"ל דמייירי שמכר לו טלית שזה כ"ד מעות צסלע ונתן לו סלע שחסר ד' מעות דהיינו שחות מקח מיהו לעיל פי' טעם דמ"ד שחות מקח לפי שהאונאה והטעות תלוי צחפך שצריך שומא ולא צשמות והכא הטעות והאונאה הוי צסלע:

הזהב פרק רביעי בבא מציעא

מי ידע. דאיכא אונאה הוא סצור דאין צו אונאה: **דודאי עקר**. צשעת המתאי עוקר צצרי תורה שהטילה עליו שאר כסות ועונה וזה עוקר החובה מעליו ואפי' הוא נותן לאחר זמן מתנה צעלמא הוא: **אצל הכא מי יימר דעקר**. שמה לא יהא צו אונאה: **אין לו עליו אונאה**. כדפרישית דמי יימר

דעקר: **שאין צו אונאה**. אס אמר לו צלשון זה אין זה לשון מחילת אונאה אלא לשון צביעת אונאה דע"מ שאין צו אונאה אמר והרי יש צו ומקם טעות נמי הוי ואס ראה לחזור חוזר לגמרי: **הנושא ונותן צאמנה**. מכור צמה שמוכל ותן לי המעות לזמן פלוגי והנינו סוכך עליך ונותן לו שכר טרחו דללקמן: **אין לו עליו אונאה**. לומר יותר היה שזה ואס מכר זה צדמיס רצים אין זה יכול לומר לא אמן אלא דמיו: **מחורסתא כו'**. ורצ מוקי לה כרבי יהודה דלפי' היכא דלא ידע ^(ה) ומחיל נמי אמר: **ספס**. ע"מ שאין לך עלי אונאה דלא ידע דמיחול: **מפרש**. שפירש לו יודע אני שיש אונאה וחאי מוכרו לך ע"מ שאין לך עלי אונאה דבהא אמר רבי יהודה דמתנה ותנאו קיים דדמי לשאר ויכסות: **צמה דברים אמורים**. דיש אונאה לזה על זה: **צספס**. מכר: **אצל צמפרש**. כגון מוכר כו': **הנושא ונותן צאמנה כו'**. כדפרישית: **הרי זה לא יחשוב לו אס הרע צאמנה ואס היפה צשזה**. להיות לו המתנת מעות היפה צשכר טרחו. כגון היה לו שני יינוות יפה שיש לו עליו קופלסיס ללקחו צצת אחת והרע שאינו נמכר אלא צחנות לא יאמר לו הרי לך יפה צשוויי ע"מ שצמכור לי הרע צחנות כמה שמוכל ולכשימכר תן לי מעות שנייהס ופוטור עצמו צהמתנת מעות של דמי היפה מלתת שכר טרחו על הרע והוי כרבי^(ט): **אלא אז זה וזה צאמנה**. וימן לו כדריך הנותן צאמנה ששכר קצוצ היה להס

כדמפרש לקמן ארצעה למאה: **אז זה וזה צשזה**. והשכר יהא של מקבל: **ונותן לו שכר כסף שכר גמל**. אס נתן צאמנה כשיצוהו לחשצון יכנה לו שכר כתף המוליכו מצייתו לחנות ואס הוצרך לגמליס נותן לו שכר גמל: ^(ט)**צצדריי**. מוכרי צגדי קנצוס ששכר קצוצ להס ליתן ארצעה למאה למי שטורח צמכירתן: **באתני' כמה תהא הסלע חסירה**. מטבע הויולא ותמיד הוא שזוק ומסר כמה מחסר ואס הויליאה לא תהא אונאה: **ד' איסרין**. לסלע: **איסר לדינר**. והוא אחד מכ"ד צו דו' מעה כסף דינר מעה שני פונדיונים פונדיון שני איסרין. וצגמ"ט מפרש מאי שגא דגבי שאר סחורה אמר' שחות וכאן יש אומריס כך יש אומריס כך: **ארצעה פונדיונים**. אחד משניס עשר: שמונה

כדמפרש לקמן ארצעה למאה: **אז זה וזה צשזה**. והשכר יהא של מקבל: **ונותן לו שכר כסף שכר גמל**. אס נתן צאמנה כשיצוהו לחשצון יכנה לו שכר כתף המוליכו מצייתו לחנות ואס הוצרך לגמליס נותן לו שכר גמל: ^(ט)**צצדריי**. מוכרי צגדי קנצוס ששכר קצוצ להס ליתן ארצעה למאה למי שטורח צמכירתן: **באתני' כמה תהא הסלע חסירה**. מטבע הויולא ותמיד הוא שזוק ומסר כמה מחסר ואס הויליאה לא תהא אונאה: **ד' איסרין**. לסלע: **איסר לדינר**. והוא אחד מכ"ד צו דו' מעה כסף דינר מעה שני פונדיונים פונדיון שני איסרין. וצגמ"ט מפרש מאי שגא דגבי שאר סחורה אמר' שחות וכאן יש אומריס כך יש אומריס כך: **ארצעה פונדיונים**. אחד משניס עשר: שמונה

כדמפרש לקמן ארצעה למאה: **אז זה וזה צשזה**. והשכר יהא של מקבל: **ונותן לו שכר כסף שכר גמל**. אס נתן צאמנה כשיצוהו לחשצון יכנה לו שכר כתף המוליכו מצייתו לחנות ואס הוצרך לגמליס נותן לו שכר גמל: ^(ט)**צצדריי**. מוכרי צגדי קנצוס ששכר קצוצ להס ליתן ארצעה למאה למי שטורח צמכירתן: **באתני' כמה תהא הסלע חסירה**. מטבע הויולא ותמיד הוא שזוק ומסר כמה מחסר ואס הויליאה לא תהא אונאה: **ד' איסרין**. לסלע: **איסר לדינר**. והוא אחד מכ"ד צו דו' מעה כסף דינר מעה שני פונדיונים פונדיון שני איסרין. וצגמ"ט מפרש מאי שגא דגבי שאר סחורה אמר' שחות וכאן יש אומריס כך יש אומריס כך: **ארצעה פונדיונים**. אחד משניס עשר: שמונה

איסר לדינר. וא"ת והאמר רבא (לקמן דף נ:.) כל דצר צצמדה וצצמנין ושצמשקל אפי' פחות מכדי אונאה חוזר וי"ל דהכא צצורת מטבע נתנו ולא צצורת משקל: ^(ט)**ישני פונדיונים** לדינר. והא דלא אמר מעה לדינר משום דרבי יהודה נקט פונדיון קאמר איהו שני פונדיונים וא"ת תקשה לרצ דאמר שחות מקח שנינו ולא שחות מעות דהכא לר' שמעון אס מכר סלע שזה כ' מעות צכ"ד הוי אונאה והיינו שזה ה' צו' דהוי לרצ ציטול מקח וצגמ' מוקי מתני' דלעיל כר' שמעון ואפי' לשמואל דאמר שחות מעות שנינו תקשה דצשמות מקח מודה דהוי נמי אונאה והי"ק צ' פונדיונות לדינר הוי אונאה אצל צ' פונדיונות פחות פרוטה הוי מחילה אע"ג דלכתי הוי שחות מקח וי"ל דמייירי שמכר לו טלית שזה כ"ד מעות צסלע ונתן לו סלע שחסר ד' מעות דהיינו שחות מקח מיהו לעיל פי' טעם דמ"ד שחות מקח לפי שהאונאה והטעות תלוי צחפך שצריך שומא ולא צשמות והכא הטעות והאונאה הוי צסלע:

תנא

מסורת הש"ס

^[א] [גיטין פד:], ^[ב] [מכות ג:], ^[ג] [מסכתא פ"ג], ^[ד] [שם], ^[ה] כ"א צצדריי, ^[ו] [ש"ל] ^[ז] [ע"י מוס' חולין נד: ד"ה כסלע], ^[ח] כ"א צצדריי, ^[ט] [ש"ל], ^[י] [לקמן גב:], ^[יא] [נצטרות מט:], ^[יב] [סוף ס"י קיג:], ^[יג] [לא יודע כצ"ל], ^[יד] שייך להך שצלח"ה,

הנהגות הב"ח

^[א] [ש"י ד"ה מחוורתא וכו' דמחיל נמי:

מוסף רש"י

דודאי קא עקר. שהרי מפר לה קידושין והרי היא אחתי על מנת שלא יתחייב הוה ליה עוקר (גיטין פד:). על מנת שאין לך עלי אונאה איך לו עליו אונאה. שהמתנה על מה שמוכר צצורה תנאו קיים, ואס אמר לו על מנת שאין צו אונאה, אין זה אלא הוא התנה עמו שאינו אחיזה צמכר זה, והרי אזו רואים שיש צו אונאה, וצהאי מודה שמואל דיש לו עליו אונאה (מכות ג:).

עד א מיי פ"ג מהל' מכירה הל' ג ועי' שם סמנ לאוין קע טוש"ע ח"מ ס' רכז סעי' כא': עה ב מיי שם הל' ה סמנ שם טוש"ע שם סעי' כז:

עו ג ד מיי שם הל' [ג] ד טוש"ע שם סעי' כא': עו ה ד מיי שם הל' ו טוש"ע שם סעי' כח:

רבינו חננאל

יהודה אלא דידעה שכבר הודיעה על מנת שאין לך עלי שאר כסות ועונה ותפרצית וקא מחלה אבל גבי אונאה מי הודיעו דאית ביה אונאה ומחל בהא אפי' ר' יהודה מודה דתנאי כי האי גזונא בטל הוא. אי הכי הא דתניא הנושא ונותן באמנה והאומר לחבירו על מנת שאין לך עלי אונאה אין לו עליו אונאה לרב דאמר אפי' ר' יהודה כי האי גזונא תנאו בטל סבירא ליה הא מני. ופריך רבא כי קאמר רב צסתם אצל במפרש כי האי דתניא מוכר שאמר ללוקח חפץ זה שאני מוכר לך בק"ק וזו יודע אני בו שאינו שזה אלא ק' על מנת שאין לך עלי אונאה וכן לוקח שאמר למוכר חפץ זה שאני קונה ממך בק' יודע ששור ק"ק על מנת שאין לך עלי אונאה אין לו עליו אונאה אפי' רב מודה דבמפרש כי האי גזונא אין לו עליו אונאה וההיא מותניתא דתניא הנושא ונותן באמנה במפרש היא לפיכך אין לו עליו אונאה אבל אם אמר על מנת שאין בו אונאה. הרי יש בו אונאה. וקימא לן כרב באיסורי ואונאה איסורא היא. ת"ר הנושא ונותן באמנה הרי זה לא יחשב את הרע באמנה והיפה בשוה אלא אז זה (או זה) [וזה] באמנה או זה (או זה) [וזה] בשוה. ונותן לו שכר כתף וכו': (השאר חסר חבל ע"ל דאבדיון)